

[Etusivu](#) > ... > [Perhe- ja Perintöoikeudelliset Asiat](#) > [Vanhempainvastuu: Huoltajuus ja Tapaamisoikeus](#) > [Italy](#)

Vanhempainvastuu: huoltajuus ja tapaamisoikeus

Sisällön tuottaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Lapsen huoltoon liittyvä käsite "vanhempien määräysvalta" (*potestà genitoriale*) korvattiin Italian lainsäädännössä käsitteellä "vanhempainvastuu" (*responsabilità genitoriale*) lapsen ja vanhemman välisen oikeudellisen siteen uudistamisesta annetulla lailla nro 219/2012 ja asetuksella nro 154/2013, jotka tulivat voimaan 7. helmikuuta 2014.

Vanhempainvastuulla tarkoitetaan vanhempien velvollisuutta elättää, kasvattaa ja kouluttaa lapsi sekä tarjota lapselle henkistä tukea hänen kykynsä, taipumuksensa ja toiveensa asianmukaisesti huomioon ottaen.

Lapsella on oikeus tasapainoiseen ja pysyvään suhteeseen kummankin vanhemman kanssa, oikeus kummaltakin vanhemmalta saatavaan hoitoon, kasvatukseen, koulutukseen ja henkiseen tukeen sekä merkityksellisiin suhteisiin kummankin vanhemman suoraan ylenevää polvea olevien sukulaisten ja muiden sukulaisten kanssa.

Lapsella on myös velvollisuuksia: hänen on kunnioitettava vanhempiaan ja osallistuttava perheen elatukseen niin kauan kuin hän asuu vanhempiensa kanssa.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Lapsen vanhemmat, jotka ovat avioliitossa keskenään, ovat lain nojalla vastuussa lapsestaan. Tällöin kummallakin vanhemmalla on vanhempainvastuu.

Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa keskenään, on lapsen tunnustaneella vanhemmalla vanhempainvastuu. Jos molemmat vanhemmat ovat tunnustaneet lapsen, he jakavat lasta koskevan vanhempainvastuun naimisissa olevan pariskunnan tapaan. Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa keskenään eivätkä tunnusta lasta samanaikaisesti, lapsen toisena tunnustava vanhempi ei voi tunnustaa lasta ilman lapsen jo tunnustaneen vanhemman suostumusta. Ellei tätä suostumusta ole, on tuomioistuimelta haettava vanhemmuuden vahvistamista.

Vanhemmat käyttävät vanhempainvastuuta yhteisymmärryksessä siten, että otetaan huomioon lapsen kyvyt, luonnolliset taipumukset ja toiveet. Vanhempien on erityisesti sovittava yhdessä lapsen asuinpaikka.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos lapsen perheympäristö muuttuu väliaikaisesti sopimattomaksi, lapsi voidaan sijoittaa toiseen perheeseen.

Lisäksi jos vanhemmilla ei ole riittäviä valmiuksia lapsen kasvatuksesta huolehtimiseen, esimerkiksi kun

vanhemmilla on erittäin tulehtuneet välit ja tämä vaarantaa lapsen tasapainoisen kehityksen, tuomioistuimien usein määrää lapsen huoltajuuden perheen asuinpaikan sosiaaliviranomaisille. Tällä toimenpiteellä rajoitetaan yleensä myös vanhempainvastuuta: tavallisesti perheen asuinpaikan sosiaaliviranomaiset ottavat vastuulleen lapsen terveyttä, koulutusta ja kasvatusta koskevien päätösten teon. Lapsi jää kuitenkin usein edelleen asumaan vanhempiensa tai jommankumman vanhemman luo. Kaikkein vakavimmissa tapauksissa lapsi siirretään pois perheen kodista tuomioistuimen päätöksellä.

Jos vanhempi käyttää väärin oikeuksiaan, ei täytä velvollisuuksiaan tai käyttää väärin niihin liittyviä valtuuksiaan aiheuttaen lapselle vakavaa haittaa, tuomioistuin voi määrätä kyseisen vanhemman menettämään vanhempainvastuunsa.

Jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet, menettäneet vanhempainvastuunsa tai eivät muusta syystä pysty hoitamaan vanhempainvastuuta, lapselle nimitetään holhooja. Holhooja huolehtii lapsesta, toimii hänen laillisena edustajanaan kaikissa siviilioikeudellisissa menettelyissä ja hallinnoi lapsen omaisuutta.

Siviililain mukaan tuomioistuin voi myös nimittää erityisen edunvalvojan, jos vanhemmat ovat kykenemättömiä tai haluttomia – tai yksinhuoltajana toimiva vanhempi on kykenemätön tai haluton – toteuttamaan yhtä tai useampaa lapsen edun mukaista, muuta kuin tavanomaista lapsen huoltoon liittyvää toimea. Tällöin erityinen edunvalvoja on valtuutettu kyseisten toimien toteuttamiseen.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Kumpikin vanhempi säilyttää vanhempainvastuunsa myös asumuseron, liiton purkamisen, avioliiton siviilioikeudellisten vaikutusten lakkaamisen ja avioliiton pätemättömäksi tai mitättömäksi julistamisen jälkeen.

Huoltajuuden tavanomaisin muoto, jolla varmistetaan vanhemmuuden jakaminen, on yhteishuoltajuus, jolloin kummallakin vanhemmalla on vanhempainvastuu.

Vanhemmat päättävät lapsen edun kannalta tärkeimmistä, lapsen koulutusta, kasvatusta, terveyttä ja vakituista asuinpaikkaa koskevista asioista yhteisymmärryksessä ja lapsen edun mukaisesti ja siten, että he ottavat huomioon hänen kykynsä, luonnolliset taipumuksensa ja toiveensa; kun taas tavanomaiseen huoltoon liittyvistä asioista vanhemmat voivat päättää itsenäisesti (siviililain 337 *ter* §).

Yhteishuoltajuus ei välttämättä tarkoita sitä, että lapsi viettää yhtä paljon aikaa molempien vanhempien kanssa. Tavallisesti asumusero- tai avioerotuomiossa ilmoitetaan vanhempi, jonka luona lapsi asuu – toisin sanoen vanhempi, jonka luona lapsi pääasiallisesti asuu – sekä muualla asuvan vanhemman tapaamisoikeutta koskevat ehdot. Lapsi voi myös asua vuorotellen kummankin vanhemman luona, mikäli vanhemmat asuvat lähekkäin ja heidän elämäntapansa ovat samanlaiset ja mikäli kyseinen järjestely ei vaikuta haitallisesti lapsen sosiaaliseen elämään tai koulunkäyntiin.

Jos yhteishuoltajuus ei kuitenkaan ole lapsen edun mukaista, tuomioistuin voi perustellulla päätöksellä myöntää toiselle vanhemmalle yksinhuoltajuuden (siviililain 337 *quater* §).

Yksinhuoltajuus myönnetään yleensä silloin, jos

1. toisen vanhemman käytös vaarantaa lapsen fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin (vanhempi on väkivaltainen, hänet on tuomittu useita kertoja rikoksista, hän on huumausaineiden väärinkäyttäjät tai alkoholisti);
2. vanhempi ei henkisesti tai aineellisesti kykene huolehtimaan lapsesta tai ei ole osoittanut minkäänlaista kiinnostusta lapseen;
3. vanhempi väheksyy toista vanhempaa lapsen läsnä ollessa;
4. vanhempien välit ovat niin tulehtuneet, että lapsen tasapaino ja psykofyysinen kehitys vaarantuvat.

Yksinhuoltajalla on vanhempainvastuu yksin ja hänen tulee sitä käyttäessään noudattaa tuomioistuimen asettamia ehtoja; molemmat vanhemmat osallistuvat kuitenkin lapsen edun kannalta merkittävien päätösten tekemiseen, jollei poikkeuksellisen vakavien olosuhteiden, kuten väkivaltaisen tai lasta vahingoittavan käytöksen, vuoksi toisin ole määrätty (siviililain 337 *quater* §).

Vanhemmalla, joka ei käytä vanhempainvastuuta, on kuitenkin oikeus ja velvollisuus valvoa lapsen koulutusta, kasvatusta ja elinoloja (316 §:n viimeinen kappale).

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Vanhempien välinen sopimus siitä, kuinka vanhempainvastuu jaetaan eron jälkeen, on toimitettava alueellisesti toimivaltaiseen tuomioistuimeen, joka varmistaa, taataanko sopimuksella lapsen oikeudet ja hyvinvointi; jos näin on, tuomioistuin hyväksyy sopimuksen.

Asumuseroa tai avioeroa hakevalla avioliitossa eläneellä pariskunnalla, jolla on alaikäisiä lapsia ja joka haluaa sopia lasten huoltajuudesta ja vanhempainvastuun käyttämisestä, on kaksi vaihtoehtoa:

a) he voivat jättää tuomioistuimeen yhteisen hakemuksen ja saada sopimukselleen tuomioistuimen hyväksynnän;

b) he voivat turvautua asianajajien avustamaan neuvottelumenettelyyn (*negoziazione assistita da avvocati*; asetuksen nro 132/2014 6 §): kyse on sopimuksesta, jolla osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä vilpittömässä mielessä ja oikeudenmukaisesti löytääkseen sovintoratkaisun eron ja lasten huoltajuuteen liittyviin kiistoihinsa yhden tai useamman asianajajan avustuksella.

Jos lapset ovat alaikäisiä (tai aikuisia, mutta toimintarajoitteisia tai vaikeasti vammaisia henkilöitä tai heidän taloudellinen toimeentulonsa riippuu muista), asianajajan avulla käydyissä neuvotteluissa saavutettu sopimus on toimitettava kymmenen päivän kuluessa toimivaltaisen tuomioistuimen yleiselle syyttäjälle, joka hyväksyy sopimuksen, jos hän katsoo sen olevan lasten edun mukainen. Jos yleinen syyttäjä kuitenkin katsoo, että sopimus ei ole lasten edun mukainen, hän toimittaa sen viiden päivän kuluessa tuomioistuimen presidentille, joka asettaa seuraavan 30 päivän ajanjakson sisälle sijoittuvan päivämäärän osapuolten kuulemiseksi ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin viipymättä.

Kun sopimus on hyväksytty, se on sitova ja vastaa asumuseron tai avioeron yhteydessä annettua tuomioistuimen päätöstä.

Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa, valittavana on vain ensimmäinen vaihtoehto (toisin sanoen tuomioistuimen hyväksymä sopimus).

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen vanhempainvastuun käyttämisestä, he voivat pyytää apua perheasioiden sovittelijalta. Sovittelun tarkoituksena ei ole pariskunnan välisten suhteiden sovittelu, vaan yhteisen sopimuksen tekeminen vanhempainvastuun käyttämisestä ja näin ollen kaikenlaisten konfliktien välttäminen ja vähentäminen. Tehdyt sopimukset on kuitenkin toimitettava tuomioistuimelle, joka arvioi, onko sopimus lapsen edun mukainen.

Mikäli kiista ei ratkea, se saatetaan asumuseroja, avioeroja ja lasten huoltajuusmenettelyjä käsittelevän tuomioistuimen käsiteltäväksi.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

On eroteltava kaksi eri tilannetta:

a) Jos vanhemmat ovat eri mieltä erityisen tärkeistä asioista, he voivat saattaa kiistanalaisen asian tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tällaisissa tapauksissa tuomioistuin esittää ennen kaikkea lapsen ja perheen edun kannalta parasta ratkaisua. Jos kiistaa ei saada ratkaistua, tuomioistuin antaa tiettyä kysymystä koskevan päätösvallan sille vanhemmalle, jonka se katsoo todennäköisemmin ottavan huomioon lapsen edut.

b) Vanhemmat voivat pyytää tuomioistuinta tekemään päätöksen lasten huoltajuudesta ja heidän asuinpaikastaan (yleensä vanhempien asumuseron yhteydessä). Tällöin tuomioistuin

- tekee päätöksen lasten huoltajuudesta; ensisijaisesti pyritään valitsemaan yhteishuoltajuus (molemmat vanhemmat pysyvät lapsen huoltajina),
- vahvistaa ajanjaksot ja ehdot, joita sovelletaan kunkin vanhemman luona asumiseen,
- vahvistaa elatusavun määrän ja yleisesti ottaen sen, missä määrin vanhemmat osallistuvat lapsen hoitoon, koulutukseen ja kasvatukseen liittyviin kustannuksiin.

Myös erossa asuvien tai eronneiden vanhempien on sovittava tärkeimmistä lasta koskevista asioista yhteisymmärryksessä; jos he ovat eri mieltä yksittäisistä asioista, he voivat kohdassa a esitetyn mukaisesti saattaa kiistan tuomioistuimen käsiteltäväksi.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Sillä vanhemmista, joka on yksinhuoltaja, on yksinomainen vanhempainvastuu, ellei tuomioistuin ole toisin määrännyt. Kyseinen vanhempi voi tehdä myös muita kuin tavanomaiseen huoltoon liittyviä asioita koskevia päätöksiä itsenäisesti.

Vaikka toinen vanhemmista olisi yksinhuoltaja, molemmat vanhemmat osallistuvat kuitenkin lapsen edun kannalta erittäin merkittävien (koulutukseen, kasvatukseen ja terveyteen liittyvien) päätösten tekemiseen, ellei huoltajuutta koskevassa päätöksessä toisin määrätä.

Jos vanhempi, jolla ei ole lapsen huoltajuutta, on poissa, välinpitämätön, tavoittamattomissa tai käyttäytynyt aikaisemmin väkivaltaisesti, haitallisesti tai lasta vahingoittavasti, tuomarit yleensä päättävät, ettei tämän vanhemman hyväksyntää tarvita.

Vanhemmalla, jolla ei ole lapsen huoltajuutta, on kuitenkin oikeus ja velvollisuus valvoa lapsen koulutusta, kasvatusta ja elinoloja, ja jos hän katsoo, että lasta koskevat päätökset ovat lapsen edun vastaisia, hän voi saattaa asian tuomioistuimen ratkaistavaksi.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Jos vanhemmilla on yhteishuoltajuus, vanhempainvastuu kuuluu kummallekin vanhemmalle, ja heidän on yhdessä sovittava lapsen elämälle annettavasta suunnasta ja tehtävä yhdessä merkittävimmät lapsen koulutusta, kasvatusta, terveyttä ja pääasiallisen asuinpaikan valintaa koskevat päätökset. Kumpikin vanhempi käyttää yleensä yksin vanhempainvastuuta silloin, kun kyse on tavanomaiseen huoltoon liittyviä asioita koskevista päätöksistä ja lapsi asuu sillä hetkellä kyseisen vanhemman luona.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Yleinen alioikeus (*tribunale ordinario*) on toimivaltainen kaikissa lasten huoltajuutta ja vanhempainvastuuseen liittyviä kysymyksiä koskevissa menettelyissä.

Jos kiista koskee vanhempainvastuun menettämistä tai rajoittamista taikka vanhempainvastuun palauttamista, eikä siihen liity lapsen huoltajuutta koskevia näkökohtia, toimivaltaa käyttää nuorisotuomioistuin (*tribunale per i minorenni*).

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Jos avioliiton aikana syntyneiden lasten huoltajuutta ja heitä koskevan vanhempainvastuun käyttämistä koskeva asia liittyy asumiseroa tai avioeroa koskevaan kiistaan, noudatetaan osiossa [Avioero ja asumusero](#) kuvattua menettelyä.

Tuomioistuin tekee avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten huoltajuutta ja heitä koskevan vanhempainvastuun käyttöä koskevat päätökset sen jälkeen, kun se on tarvittaessa hankkinut alustavat selvitykset asiassa ja kuullut yleistä syyttäjää ja vanhempia.

Tarpeellisiksi katsotut väliaikaiset ja kiireelliset määräykset annetaan viipymättä; ne voidaan peruuttaa tai niitä voidaan muuttaa oikeudenkäynnin aikana, ja ne on tarkoitus sisällyttää lopulliseen päätökseen.

Kuten kaikissa lapsiin liittyvissä menettelyissä, tuomari kuulee lasta, jos lapsi on vähintään 12-vuotias tai muutoin osoittaa olevansa harkintakykyinen.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Asumusero- ja avioeromenettelyjen sekä lapsen huoltajuutta tai vanhempainvastuun rajoittamista tai poistamista koskevien menettelyjen oikeudenkäyntikuluihin voidaan myöntää oikeusapua.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Vanhempainvastuuta koskevista väliaikaisista ja kiireellisistä päätöksistä voi valittaa muutoksenhakutuomioistuimeen (*corte d'appello* – toisen asteen tuomioistuin), johon voi valittaa myös tuomioistuimen lopullisista päätöksistä.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Vanhempainvastuuta koskevat tuomioistuimen päätökset ovat täytäntöönpanokelpoisia.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Toisessa EU:n jäsenvaltiossa tehdyt vanhempainvastuuta koskevat tuomioistuimen päätökset tunnustetaan automaattisesti. Asianosainen voi kuitenkin 27 päivänä marraskuuta 2003 annetun asetuksen (EY) N:o 2201/2003 ja 25 päivänä kesäkuuta 2019 annetun asetuksen (EU) 2019/1111 mukaisesti pyytää vahvistettavaksi, että päätös tunnustetaan tai jätetään tunnustamatta.

Jotta ennen 1. elokuuta 2022 vireille pannuissa asioissa annetut päätökset, jotka kuuluvat 27 päivänä marraskuuta 2003 annetun asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisen täytäntöönpanojärjestelmän soveltamisalaan, voidaan panna täytäntöön, asianosaisen on tehtävä täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva hakemus alueellisesti toimivaltaiselle muutoksenhakutuomioistuimelle (*corte di appello*). Kun päätös on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi, se pannaan täytäntöön samoin edellytyksin kuin kyseisessä jäsenvaltiossa annetut päätökset.

Sellaisten päätösten täytäntöönpanoa, jotka on annettu 1. elokuuta 2022 tai sen jälkeen vireille pannuissa asioissa, haetaan alueellisesti toimivaltaiselta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta (*tribunale*).

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Päätösten tunnustamisesta kieltäytymistä koskevat hakemukset on toimitettava täytäntöönpanopaikan muutoksenhakutuomioistuimelle. Tuomioistuin käsittelee asian yksinkertaistetussa riita-asian menettelyssä, jossa annetusta päätöksestä voi valittaa korkeimpaan oikeuteen (*ricorso per cassazione*).

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Italia on ratifioinut vuonna 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen, joten asiassa sovelletaan kyseisen yleissopimuksen määräyksiä. Näin ollen vanhempainvastuun myöntämiseen tai päättämiseen, vanhempainvastuun käyttämiseen ja vanhempainvastuun menettämiseen tai rajoittamiseen sovelletaan sen valtion lainsäädäntöä, jossa lapsen asuinpaikka sijaitsee.

Tämä verkkosivu on osa [Sinun Eurooppasi](#) -sivustoa.

[Anna palautetta](#) sisällön hyödyllisyydestä.

■ Päivitetty viimeksi: 11/03/2026

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.